

comentaris literaris

per Josep Palomero i José Miguel Segura

**ELS CAMINS DE L'AIGUA
A LA VALL D'UIXÓ**

de Josep V. Font i Ten

Editorial: Ajuntament de la Vall d'Uixó i

Centre d'Estudis Vallers

La Vall d'Uixó, 2019 | Pàgines 308

És una mostra excel·lent d'una monografia local completa, dedicada a l'estudi integral de totes les formes en què s'ha configurat l'aigua en el terme municipal de la Vall d'Uixó. L'autor ha

distribuït en deu capítols l'anàlisi, la interpretació i l'explicació del conjunt de manifestacions de la hidrologia local. En primer lloc introdueix les tres grans barrancades que porten aigua avall: el riu Belcaire, el barranc de la Serraleta i el barranc de Talavera, de les quals descriu el curs, les aportacions de les conques menors al seu cabal i tota classe de detalls. A continuació enumera tots els ponts i aqüeductes dels seus recorreguts, concreta l'aprofitament de les surgències naturals i inventaria les séquies, clots, clotxes, tolls, cocons, foies, abeuradors, cisternes i aljubs. Presenta després l'evolució que l'ús de l'aigua ha causat en el paisatge rural i en els sistemes de reg. Inventaria el conjunt de fonts públiques urbanes, descriu els motius decoratius de les canals d'evacuació i dedica un capítol als vestigis del passat, com ara el poblat d'Orlell, els molins i els banys àrabs. Molt ben il·lustrat amb gràfics, fotografies, mapes, i cites d'estudiosos anteriors, és un estudi enormement estimulant. **JP**

LA OCTAVA VIDA (PARA BRILKA)

de Nino Haratischwilli

Traducció: Carlos Fortea

El present llibre tracta el tema de la família i els seus múltiples vaivens al llarg de diferents èpoques i generacions. Escrita originàriament en alemany, és una novel·la a mig camí entre la saga i l'epopeia —o el que és

gairebé el mateix: entre el líric i l'èpic— que compta, en aquest sentit, la història de la família de la narradora al llarg de sis generacions de tal manera que el resultat final és un enorme i elaboradíssim quadre històric aixecat a les vores mateixes de l'antiga Unió Soviètica en la qual els múltiples personatges tenen —gairebé en la seua totalitat— matisos i arestes que recorden Tolstoi, a Dos- toiewski o Txèkhov.

El personatge narrador és Niza, una dona que amb una tenacitat sense límits ha pogut recopilar les dades per a reconstruir les biografies d'altres dones de la família com la seua besàvia Stasia, la seua tia àvia Kitty Elene o el de Christine. L'argument de la novel·la arraca en el moment en què una jove Niza inicia la recerca el 2006 de la seua neboda de dotze anys Brilka (personatge citat en el mateix títol de l'obra) que s'escapa en un intent per arribar a Viena i poder-hi complir un de les aspiracions familiars. A partir d'aquest inici comencen una sèrie de salts en el temps que ens portaran, per exemple a 1917, als dies immediatament anteriors a la presa del Palau d'Hivern i l'esclat consegüent de la Revolu-

Editorial: Alfaguara

Barcelona, 2018 | Pàgines 1002

Novel·la

ció Soviètica en una sèrie d'escenes en què l'element historiogràfic es fondrà —de cop i sense previ avis per al lector— amb altres que recorden des del principi al tan portat i portat realisme màgic de la narrativa sud-americana de la segona meitat del segle vint. Si alguna cosa caracteritza un punt de vista tan focalitzat dins de la trama argumental d'aquesta voluminosa novel·la és la seua capacitat de distanciament —de vegades fredor pura i dura— que contrasta vivament amb la naturalesa personal, familiar, sentimental, emocional, d'allò que ens està relatant en cada moment.

El rerefons temàtic del llibre comença a entreveure's bastant aviat, quan el lector aconsegueix entendre que hi ha un fil conductor que s'ha anat perpetuant de generació en generació fins a esdevenir una mena de tret gairebé genètic en els integrants de la família la història de la qual se'n explica més enllà de la apassionants vides d'unes i altres dones, de les seues grandeses i misèries, des les seues culpes, de les seues zones fosques i dels seus propis pecats.

Després de tot aquest monumental i trepidant transsumpte argumental, la novel·la acaba convertint-se en una auto-reconstrucció de la narradora i coprotagonista de la història, una dona que intenta recompondre la seua història personal per poder avançar cap a algun territori en el qual trobar alguna oportunitat de progrés, un futur amb un índex de dignitat al cap del carrer. **JMSR**

**ELS CONSTRUCTORS
DE L'HORTA DE VALÈNCIA**

de Ferran Esquilache Martí

Pròleg: Enric Guinot

Editorial: PUV, Universitat de València

València, 2018 | Pàgines 451

Com ja sabem, l'Horta de València constitueix una extensa planúria de cultius mediterranis, admirable per la singularitat de la seua complexa xarxa hídrica, constituïda pels huit grans sistemes hidràulics, que són: la séquia de Montcada, la de Quart, Benàger i Faitanar, la de Tormos, la de Mislata, la de Mestalla, la de Favara, la de Rascanya i la de Rovella, que beuen totes del Túria i reguen una vasta superfície agrícola que s'ha perpetuat, amb notables amputacions, des de fa segles.

El prodigi de l'Horta que coneixem es deu precisament a la trama hidràulica, que popularment s'ha considerat que prové «del temps dels moros». En efecte, així ho demostra l'infal·lible estudi del professor Esquilache, el qual ha localitzat la pervivència del traçat de les hortes andalusines conformades al voltant de la densa població d'alqueries islàmiques que van explotar la terra amb una forma nova de gestió de l'aigua que, a partir del segle VIII, els colonitzadors àrabs i berbers van aplicar al territori, fonamentalment de secà, que havien ocupat les vil·les romanes i la població visigòtica. L'autor explica convincentment la societat andalusina valenciana en base a la sàvia domesticació de l'aigua. **JP**

El prodigi de l'Horta que coneixem es deu precisament a la trama hidràulica, que popularment s'ha considerat que prové «del temps dels moros». En efecte, així ho demostra l'infal·lible estudi del professor Esquilache, el qual ha localitzat la pervivència del traçat de les hortes andalusines conformades al voltant de la densa població d'alqueries islàmiques que van explotar la terra amb una forma nova de gestió de l'aigua que, a partir del segle VIII, els colonitzadors àrabs i berbers van aplicar al territori, fonamentalment de secà, que havien ocupat les vil·les romanes i la població visigòtica. L'autor explica convincentment la societat andalusina valenciana en base a la sàvia domesticació de l'aigua. **JP**

destacamos...

Una indagación potente y sutil sobre la intimidad

«Las novelas autobiográficas pueden ofender más que la foto de un culo», escribe Magalí Etchebarne en el primero de los relatos que forman parte de su libro *Los mejores días* (**Las afueras**). Como suele ser habitual ya en mí, éstas son las frases que me inducen a cierta reflexión en torno a los distintos mecanismos, artefactos y revelaciones que ofrece y en las que se basa o sustenta la propia literatura. Para algunos, esta sentencia quizá no merezca ninguna atención; para mí, es toda una declaración de intenciones, y por eso me engancha, me interesa, me sacude.

Los mejores días está conformado por ocho cuentos o relatos en los que Etchebarne indaga sobre la intimidad de las relaciones humanas desde distintos prismas, pero no se engañen, no son historias edulcoradas, tampoco inocentes, si bien su prosa está cuidada al máximo y existe —negarlo sería una tontería— una gran sensibilidad en todos ellos. Hay quien dice que son cuentos sobre mujeres, o sobre

las relaciones que establecen como madres, hijas, mujeres o amantes. Pensar eso sería quedarse corto, y lo que es peor, sería injusto. Aquí se habla de amor, claro está, pero también sobrevuela la duda y la traición, incluso ciertos reproches basados en las contradicciones e inseguridades que todos y cada uno de nosotros generamos y sufrimos al establecer un vínculo o nexo sentimental con otra persona. La sutileza con la que la autora argentina describe toda esa complejidad emocional y física es sorprendente, más aún teniendo en cuenta que no es fácil plasmar sobre el papel todas esas obsesiones.

Las historias mínimas que conforman este conjunto de relatos cotidianos, o escenas costumbristas, esconden tras de sí una profunda observación sobre el deseo y la culpa, además de una crítica subyacente en torno a esa idea de la mujer obsesiva, necesitada, frágil. En este sentido, Etchebarne dibuja a una mujer que puede y quiere romper, por qué no, con todos esos

tabús impuestos por una sociedad que sigue siendo machista por desgracia. Mujeres que deciden abandonarlo todo, incluso a su familia, por un amante. Mujeres que sienten deseo sexual. Mujeres que no tienen miedo de hablar abiertamente de sus sentimientos. Y todo ello sin caer en el victimismo romántico, ni en sentimentalismos que provocarían una lectura demasiado indulgente de estos retratos que poseen mucha fuerza.

En definitiva, y tras la atenta y enriquecedora lectura de *Los mejores días*, sigo sorprendiéndome con la capacidad narrativa que poseen los autores procedentes de Argentina, un territorio que a mi modesto parecer está ofreciendo actualmente a la literatura en español algunos de sus mejores representantes. La aparente facilidad con que Magalí Etchebarne describe todo cuanto describe es un claro ejemplo de ello. En cada frase, que no es inocente, insisto, hay tras de sí una serie de vivencias, de atmósferas y de saberes que logran generar la tensión necesaria para que uno no pueda desentenderse de estas historias en las que, como bien dicen desde *Las afueras*, «fluye una energía salvaje». **≡**

Eric Gras

LOS MEJORES DÍAS

de Magalí Etchebarne

Editorial: Las afueras

Barcelona, 2019

Páginas 128

Narrativa contemporánea